

Models of Child Health Appraised

(A Study of Primary Healthcare in 30 European countries)

Spółeczna odpowiedzialność za zdrowie dzieci

Dr n. o zdrowiu Kinga Zdunek
Katedra Zdrowia Publicznego
WNoZ, UM Lublin

Odpowiedzialność w ochronie zdrowia
Lublin, 17 maja 2017 r.

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach
programu Horyzont 2020. Nr grantu 634201

Models of Child Health Appraised
(A Study of Primary Healthcare in 30 European countries)

Zdrowie dzieci

- Zdrowie dzieci ma wpływ na **przyszłość Europy**
  - *Dzieci to obywatele, przyszli pracownicy, rodzice i opiekunowie.*
  - *Dzieci są zależne od społeczeństwa, którego obowiązkiem jest zapewnienie dostępu oraz świadczenie usług zdrowotnych.*
- **Inwestowanie w zdrowie dzieci i zapewnienie im możliwości rozwoju powinno być priorytetem wszystkich społeczeństw**

(WHO, 2015)

Models of Child Health Appraised
(A Study of Primary Healthcare in 30 European countries)

MOCHA

- Odpowiedzią na ten apel jest projekt **MOCHA** (Models of Child Health Appraised).
- Celem projektu jest **analiza i ocena modeli ochrony zdrowia dzieci**.
- MOCHA umożliwia współpracę na poziomie międzynarodowych ośrodków naukowych i lokalnych jednostek informacyjnych w 30 krajach UE i EOG.
- Lider: **Imperial College London**
- Konsorcjum: **19 ośrodków naukowych** z Europy, Australii i USA
- Projekt jest realizowany w latach **2015-2018** w ramach strategii **Horyzont 2020** i finansowany ze środków Komisji Europejskiej (**Umowa Nr 634201**)

Cel i Etapy badań

Cel

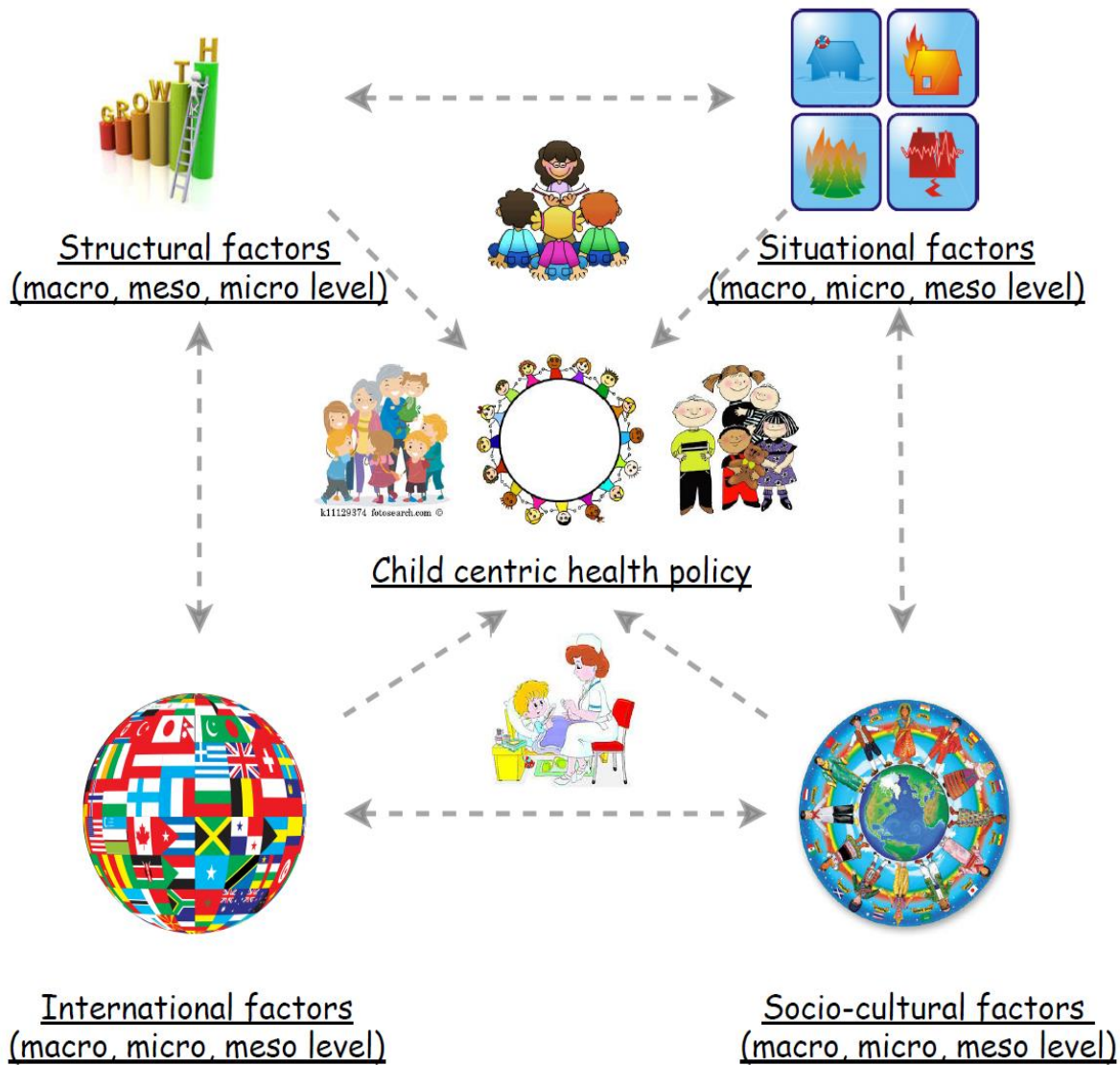
- Analiza relacji pomiędzy polityką zdrowotną i ochroną zdrowia dzieci

Etapy badań

- Konceptualne ramy nowego paradygmatu w polityce zdrowotnej, w którym dziecko jest centralnym podmiotem
- Eksploracja kontekstualnych determinantów polityki zdrowotnej zorientowanej na dzieci
- Analiza treści polityki zdrowotnej zorientowanej na dzieci
- Analiza procesu polityki zdrowotnej zorientowanej na dzieci

Założenia

Metoda

- Metodologia pozyskiwania informacji o sytuacji na poziomie krajowym opiera się o działalność **krajowych ekspertów** (Country Agent, CA), stanowiących **krajowe punkty kontaktowe**, centra informacji dla pozostałych członków konsorcjum.
- **Country Agent**
  - Pytania weryfikowane na poziomie grupy roboczej są przekazywane liderom
  - Liderzy po konsultacji, naniesieniu uwag przekazują materiał Zewnętrznemu Zarządowi Doradczemu (External Advisory Board, EAB)
    - W skład EAB wchodzi europejscy eksperci z Europejskiego Forum Pacjentów, UNICEF, Eurochild, EUPHA, WHO, Europejskiej Akademii Pediatrycznej i inni.
  - Po akceptacji pytania przez EAB koordynator naukowy projektu przesyła pytania do krajowych CA
    - Krajowi CA to przedstawiciele wszystkich krajów UE oraz Norwegii i Islandii
  - Czas na wykonanie zadania przez CA to ok. 3 tygodni
  - Po 3 tygodniach odpowiedzi wracają do lidera zadania i stanowią materiał do analizy

Proces badawczy

- Dystrybucja kwestionariusza wśród przedstawicieli 30 krajów Europy.
  - CA zostali poproszeni o wskazanie i opisanie wg wskazówek od 3 do 5 kontrowersyjnych kwestii, które dotyczyły zdrowia dzieci i wzbudziły debatę publiczną na przestrzeni 5 lat (2011-2016)
    - Gromadzenie danych w okresie czerwiec 2016 – grudzień 2016
    - Uzyskano odpowiedź z 22 krajów (65 opisów różnych przypadków)
  - Celem badania nie było dokonanie ilościowego pomiaru lecz wskazanie i analiza kwestii, które na poziomie europejskim, determinują sposób uprawiania polityki zdrowotnej zorientowanej na dzieci.
- Wstępny przegląd zgromadzonego materiału badawczego
- Analiza materiału:
  - Kodowanie danych; Kategoryzowanie danych; Konstruowanie schematów
- W analizie wykorzystano oprogramowanie Nvivo 11

Kryzys szczepionkowy w Europie

- Spośród wielu problemów wokół zdrowia dzieci w Europie wyraźnie zarysowuje się niepokojące zjawisko zmiany postaw wobec szczepień
- Zaobserwowano dwa konteksty zjawiska:
  - Ruch antyszczepionkowy jako konsekwencja braku zaufania
  - Ograniczenia w dostępie do szczepień jako konsekwencja kryzysu społeczno-ekonomicznego

**Wprowadzanie
zaostrzonych środków
krajowych mających na celu
kontrolę rozprzestrzeniania
się antyszczepionkowego
ruchu wywołało liczne
społeczne reakcje**

- Chorwacja
- Czechy
- Estonia
- Francja
- Litwa
- Włochy

**Pogłębiający się globalne
procesy takie jak kryzys
ekonomiczny czy fala
migracji w Europie
powodują ograniczenia w
dostępie do szczepień**

- Grecja
- Hiszpania

Kryzys kapitału społecznego

Chorwacja

- Obowiązkowe szczepienia dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym na mocy „Ustawy o ochronie ludności przed chorobami zakaźnymi”
- Publiczna dyskusja została rozpoczęta przez rodziców, wspartych przez organizacje pozarządowe, w tym Chorwackie Stowarzyszenie Promocji Praw Pacjenta i indywidualnych lekarzy
- Rodzice wsparli wolontarystyczne podejście do szczepień. Organizują liczne protesty i marsze dążąc do odejścia od obowiązku szczepień.
- Ruch antyszczepionkowy zyskuje poparcie indywidualnych lekarzy i Chorwackiego Stowarzyszenia Promocji Praw Pacjenta
- Większość środowisk zawodowych i naukowych (Chorwackie Stowarzyszenie Immunologiczne i Chorwackie Stowarzyszenie Epidemiologiczne) popiera obowiązkowe szczepienia

Czechy

- W Czechach szczepienia są obowiązkowe
- Rodzice, którzy odmawiają szczepień mogą być pociągnięci do odpowiedzialności finansowej (grzywny administracyjne mogą osiągnąć do 10 000 koron – równowartość ok 350 euro)
- Stowarzyszenie Paracelus – powołane w 2002 roku w celu walki w obronie wolności wyboru w zakresie szczepień.
- Paracelus zwrócił się do posłów, Ministerstwa Zdrowia i opinii publicznej o poparcie dla dobrowolnego Szczepienie dzieci. Swoje działania argumentuje odnosząc się do Karty Praw Podstawowych i Wolności
- Wydarzenia przyczyniają się do publicznej debaty na temat szkodliwych skutków szczepień i kwestii odpowiedzialności i rekompensat finansowych za niekorzystne skutki obowiązkowego szczepienia

Kryzys kapitału społecznego

Estonia

- W Estońskiej umowie koalicyjnej z 2015 roku zawarto klauzulę proponującą powiązanie wypłaty świadczeń rodzinnych z okresowymi wizytami u lekarza rodzinnego.
- W odpowiedzi na powyższe - Marje Oona – estońska lekarka w swym artykule stwierdziła, że przyczyniłoby się to do wzrostu liczby szczepień w Estonii.
- Po publikacji materiału rozpoczęła się dyskusja na temat wad i zalet szczepień oraz czy decyzja o rezygnacji ze szczepień powinna wpływać na decyzję dotyczącą wypłaty świadczeń rodzinnych.

Francja

- W roku 2015 dyskusja na temat niekorzystnego wpływu szczepień powróciła wraz z petycją przeciwko szczepionce skojarzonej przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi (DTP)
- Dotychczas petycja została podpisana przez 1 milion osób
- Lekarz, który przyczynił się do jej wystosowania, jest znany ze swych antyszczepionkowych poglądów. W lipcu 2016 roku został skazany przez „le Conseil Regional de l’Ordre des Médecins”

Kryzys kapitału społecznego

Włochy

- Szczepionka przeciwko odrze, śwince i różyczce (MMR) nie jest obowiązkowa we Włoszech, ale jest ona zalecana przez Ministerstwo Zdrowia i jest bezpłatna dla wszystkich dzieci.
- Ruchy antyszczepionkowe twierdzą, że istnieje związek pomiędzy szczepionką MMR i autyzmem. Nakłaniają rodziców do nieszczepienia dzieci nie tylko szczepionką MMR ale także innymi, obowiązkowymi szczepieniami.
- Echo wydarzeń związanych z badaniami Wakefield'a opublikowanymi w 1998 roku (The Lancet), które zostały odrzucone w kolejnych latach.
- W marcu 2012 roku wyrok Trybunału w Rimini wzbudził wiele kontrowersji. Na mocy wyroku Ministerstwo Zdrowia zostało zobowiązane do wypłaty odszkodowania rodzicom, których dziecko po zaszczepieniu zostało zdiagnozowane jako autystyczne.
- W wyroku częściowo powołano się na wycofane badania Wakefield'a

Litwa

- Obecny Komisarz UE ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa Żywności, a ówczesny Minister Zdrowia Vytenis Andriukaitis w 2014 roku zaproponował, że niezaszczepione dzieci nie będą mogły uczęszczać do przedszkola.
- Ostra reakcja opinii publicznej: reakcja rodziców i stowarzyszeń, złożono apelację do Trybunału Konstytucyjnego

Kryzys społeczno-ekonomiczny

Grecja

- Dyskusja nad konsekwencjami kryzysu i złej sytuacji ekonomicznej w odniesieniu do szczepień
- Wskutek kryzysu wiele osób straciło pracę a razem z tym prawo do świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego
- W 2016 roku przyjęto nową ustawę dotyczącą świadczenia usług osobom nieubezpieczonym
- W Grecji wyłania się problem szczepień dzieci - uchodźców
- Raporty donoszą o brakach szczepionek z powodu zadłużenia szpitali wobec firm farmaceutycznych

Hiszpania

- W 2014 roku wdrożono nowy minimalny plan szczepień, z którego wykluczono szczepienia przeciwko pneumokokom i ospie wietrznej
- Przysługiwały one tylko dzieciom pozostającym w grupie ryzyka oraz były przeznaczone wyłącznie do użytku szpitalnego
- To wywołało zgorzałą dyskusję w środowiskach rodziców oraz środowiskach medycznych
- Obawiano się, że w dobie kryzysu antyszczepionkowego tego typu działania mogą przyczynić się do pogłębienia zjawiska niechęci wobec szczepień.

Główni Aktorzy

Rodzice

Organizacje
pozarządowe

Stowarzyszenia
medyczne

Media

Politycy

Instytucje
państwowe

Sektor
rządowy

Społeczeństwo

Środowisko
szkolne

Profesjonaliści
medyczni

Eksperti i
autorytety

Rzecznik Praw
Dziecka

Formy społecznego wyrażania opinii

Media społecznościowe

Kampanie medialne

Manifestacje i protesty

Petycje

Media: TV, Internet, Prasa

Działania za pośrednictwem aktorów indywidualnych

Antyszczepionkowe strony internetowe

Konsekwencje działań społecznych

Chorwacja

Antyszczepionkowy ruch nie wprowadził zmian w regulacjach dotyczących obowiązkowych szczepień
Opinie publiczna jest podzielona

Czechy

Szczepienia pozostają obowiązkowe
Państwo przygotowuje się do uregulowania kwestii dotyczących efektów ubocznych szczepień

Estonia

Rodzice, którzy nie zaszczepią swojego dziecka nie mają ograniczonego dostępu do świadczeń rodzinnych

Francja

Inicjacja debaty na temat obowiązkowych szczepień
Refleksja nad problemami dostępności handlowej różnych form szczepionek

Grecja

Organizacje pozarządowe wdrożyły programy szczepień dla dzieci cierpiących z powodu niekorzystnej sytuacji socjoekonomicznej

Włochy

Wznowienie dyskusji na temat związku pomiędzy szczepieniami i autyzmem.

Litwa

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że zakaz uczęszczania do przedszkola dzieci niezaszczepionych jest niezgodny z Konstytucją

Hiszpania

Wycofanie zmian

Wnioski

- Spośród wielu problemów wokół zdrowia dzieci w Europie wyraźnie zarysowuje się niepokojące zjawisko zmiany postaw wobec szczepień
- Istnieją dwa konteksty zjawiska:
  - Ruch antyszczepionkowy jako konsekwencja kryzysu kapitału społecznego
  - Ograniczenia w dostępie do szczepień jako konsekwencja kryzysu społeczno-ekonomicznego
- Obserwuje się aktywne zaangażowanie opinii publicznej w kwestie dotyczące zdrowia dzieci
- Sieć aktorów społecznych reprezentujących interesy dzieci rozrasta się
- Wśród najpopularniejszych form społecznego wyrażania opinii i wpływania na decyzje polityczne znajduje się m. in. szeroko pojęty ruch społecznego aktywizmu
- Rozważanie kwestii dotyczących zdrowia dzieci w przestrzeni społecznej pozwala stwierdzić, że zjawisko społecznej odpowiedzialności za zdrowie upowszechnia się

Dziękuję za uwagę

Models of Child Health Appraised
(A Study of Primary Healthcare in 30 European countries)